

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

ACİL SAĞLIK HİZMETLERİ

**YABANCI CİSME BAĞLI SOLUNUM
YOLU TIKANMALARI
723H00051**

Ankara, 2011

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. YETİŞKİN VE ÇOCUKLARDA YABANCI CİSME BAĞLI SOLUNUM YOLU TIKANMALARI.....	3
1.1. Solunum Yolu Tıkanma Nedenleri	3
1.2. Solunum Yolu Tıkanma Çeşitleri.....	4
1.3. Yabancı Cisme Bağlı Tıkanmalarda İlk Yardım ve Acil Bakım.....	5
1.3.1. Kısmi Tıkanmalarda İlk Yardım ve Acil Bakım	5
1.3.2. Tam Tıkanmalarda İlk Yardım ve Acil Bakım.....	6
1.4. Solunum Yolu Tıkanmalarını Gidermede Dikkat Edilecek Noktalar	10
UYGULAMA FAALİYETİ	11
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	13
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	14
2. BEBEKLERDE YABANCI CİSME BAĞLI SOLUNUM YOLU TIKANMALARI.....	14
2.1. Bebeklerde Solunum Yolu Tıkanma Nedenleri	14
2.2. Bebeklerde Solunum Yolu Tıkanma Belirtileri	15
2.3. Bebeklerde Yabancı Cisme Bağlı Tıkanmalarda İlk Yardım ve Acil Bakım	16
2.3.1. Bebeklerde Kısmi Tıkanmalarda İlk Yardım ve Acil Bakım	16
2.3.2. Bebeklerde Tam Tıkanmalarda İlk Yardım ve Acil Bakım.....	16
UYGULAMA FAALİYETİ	21
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	23
MODÜL DEĞERLENDİRME	24
CEVA P ANAHTARLARI.....	25
KAYNAKÇA.....	26

AÇIKLAMALAR

KOD	723H00051
ALAN	Acil Sağlık Hizmetleri
DAL/MESLEK	Acil Tıp Teknisyenliği
MODÜLÜN ADI	Yabancı Cisme Bağlı Solunum Yolu Tıkanmaları
MODÜLÜN TANIMI	Yetişkin, çocuk ve bebeklerde solunum yolu tıkanma çeşitlerini ve nedenlerini ayırt etme ve tıkanmaları giderme yöntemleri ile ilgili temel bilgi ve becerilerin kazandırıldığı bir öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/16
ÖNKOŞUL	Hasta ve Yaralının Birinci Değerlendirmesi, Hasta ve Yaralının İkinci Değerlendirmesi, Temel Yaşam Desteği Protokolleri modüllerini başarmış olmak
YETERLİK	Solunum yolu tıkanmalarında ilk yardım ve acil bakım uygulamak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç ERC (Avrupa Resusitasyon Konseyi) kararları doğrultusunda hasta veya yaralının yabancı cisme bağlı solunum yolu tıkanmalarında ilk yardım ve acil bakım uygulayabileceksiniz. Amaçlar 1. Yetişkin ve çocuklarda yabancı cisme bağlı solunum yolu tıkanmalarında ilk yardım ve acil bakım uygulayabileceksiniz. 2. Bebeklerde yabancı cisme bağlı solunum yolu tıkanmalarında ilk yardım ve acil bakım uygulayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Donanım: Yetişkin, çocuk ve bebek mankenleri, sandalye, eldiven, steril eldiven, vaka kayıt formu, tepegöz, projeksiyon cihazı, afiş, resim, CD, DVD, bilgisayar Ortam: Teknik laboratuvar, hastane acil servisleri, ambulanslar, açık alan
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru- yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Solunumun durması veya yetersiz hâle gelmesi vücudun yaşamak için ihtiyacı olan oksijenden yoksun kalması anlamına gelir.

Solunum yolunun yabancı cisimlerle tıkanması, hasta veya yaralının yaşamını tehdit eden en önemli acillerdendir. Tıkanma durumunda kısa sürede bilinç kaybı gelişir, hemen müdahale edilmezse ölümlü sonuçlanabilir. Solunum yolunun tıkanmasında teşhisin konulması ve gerekli ilk yardım ve acil bakım girişimlerinin yapılması hayat kurtarıcıdır. Uygulayıcı, birkaç basit manevra ile yabancı cismi hava yolundan uzaklaştırabilir ve soluk yolunu açabilir.

Bu modül ile solunum yolu tıkanmalarını teşhis edebilecek, ilk yardım ve acil bakım uygulamaları hakkında bilgi, beceri edinerek mesleğinizde ve hayatınızda uygulayabileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Yetişkin ve çocuklarda yabancı cisme bağlı solunum yolu tıkanmalarında ilk yardım ve acil bakım uygulayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Solunum yolu tıkanmalarını araştırınız.
- Çevrenizde solunum yolu tıkanması yaşayan kişilerle görüşüp neler yaşadıklarını öğrenerek rapor hâline getiriniz.
- 1- 8 yaş çocuklarda tıkanmanın hangi yabancı cisimlerle oluştuğunu araştırarak arkadaşlarınızla sınıfta tartışınız.

1. YETİŞKİN VE ÇOCUKLARDA YABANCI CİSME BAĞLI SOLUNUM YOLU TIKANMALARI

Hasta veya yaralının soluk alıp vermesini engelleyen bir sorun varsa ya da solunumu yetersizse bir süre sonra yaşamını kaybedebilir. Solunum yolunun yabancı cisimle tıkanmasının fark edilmesi başarılı ilk yardımın anahtarıdır. Solunum yolu tıkanmasında kısa sürede teşhisin konulması ve gerekli müdahalenin yapılması hayat kurtarır. Solunum yolunun yabancı cisimle tıkanması; kalp krizi, nöbet geçirme, ani solunum yetmezliği, siyanoz ya da bilinç kaybına neden olan olgularla karıştırılmamalıdır.

Solunum yolu tıkanıklığı; solunum yolunun, solunumu gerçekleştirmek için gerekli havanın geçişine engel (yemek, diş, yabancı cisim vb.) olacak şekilde tıkanmasıdır.

Üst solunum yolu tıkanmalarında solunumun hızı, sesi ve derinliği değişir. Tam tıkanmalarda solunum tamamen durabilir. Solunum hareketlerinin olmaması, kısmi veya tam ses kaybı, (afoni) öksürük ve hırlamanın yokluğu durumun ciddi olduğunu gösterir.

1.1. Solunum Yolu Tıkanma Nedenleri

Birçok etken, hasta veya yaralıda solunum yolu tıkanmalarına neden olabilir. Genelde yemek yiyen kişi, epiglotun açılmasına neden olacak gülme, esneme gibi davranışlarda bulunduğu yemek parçasını solunum yoluna kaçırarak tam veya kısmi tıkanma yaşayabilir.

Solunum yolunu tıkayan etkenler şöyle sıralanabilir:

- Dil ve tonusunu kaybetmiş kaslar
- Epiglotit
- Yabancı cisimler, (yemek parçası, ağza alınan küçük cisimler, diş parçası, takma dişler, kusmuk, kan pıhtısı vb.)

Resim 1.1: Yemek parçaları solunum yoluna aspire edilebilir

- Doku hasarı
- Hastalıklar (ödem, alerjik reaksiyonlar, astım vb.)

1.2. Solunum Yolu Tıkanma Çeşitleri

Yabancı cisme bağlı solunum yolu tıkanmaları iki şekilde görülür:

- Kısmi tıkanma
- Tam tıkanma

1.2.1. Kısmi Tıkanma

Yutulan veya hava yoluna kaçırılan yabancı cismin, hava geçişinde azalmaya neden olması sonucu ortaya çıkan tabloya “kısmi tıkanma” denir. Kısmi tıkanmada az da olsa bir miktar hava geçişi vardır.

Kısmi tıkanma durumunda kişi;

- Öksürür, konuşabilir.
- Az da olsa nefes alır.
- Nefes alırken ıslık sesi (wheezing) duyulur.
- Bir süre sonra deri mavimsi veya grimsi renk alabilir.
- Hasta veya yaralının solunumu normalden güç solunuma kadar değişiklik gösterir.

1.2.2. Tam Tıkanma

Tam tıkanma, yutulan veya hava yoluna kaçırılan yabancı cismin hava geçişini tamamen engellemesi sonucu ortaya çıkan tablodur. Tam tıkanmada hava geçişi hiç yoktur.

Yabancı cisme bağlı gelişen tam tıkanma durumunda kişi;

- Konuşma çabası içindedir, konuşamaz, sorulara baş hareketleriyle cevap verir.
- Panik hâlinededir, acı çeker, ellerini boynuna götürür.
- Öksüremez.
- Nefes alamaz.
- Gri, mavi cilt görünümü vardır (siyanoza girmiştir).

1.3. Yabancı Cisme Bağlı Tıkanmalarda İlk Yardım ve Acil Bakım

Yabancı cisme bağlı solunum yolu tıkanmalarında ilk yardım ve acil bakım uygulamalarına geçebilmek için öncelikle hangi çeşit tıkanma olduğunun belirlenmesi gerekir. Solunum yolu tıkanmalarında tam tıkanma oluşmadan teşhisin konulması ve gerekli ilk yardım ve acil bakım uygulamalarına başlanması çok önemlidir.

Solunum yolunu tıkayan yabancı cismin görülmesi ve çıkarılması hem teşhis hem de tedavi özelliği taşır. Alt solunum yolu tıkanmalarında uygulanacak ilk yardım sınırlıdır. Üst solunum yolu tıkanmalarına neden olan dil ya da yabancı cisimler birkaç basit uygulama ile soluk yolundan uzaklaştırılabilir ve soluk yolu açılabilir.

1.3.1. Kısmi Tıkanmalarda İlk Yardım ve Acil Bakım

Kısmi tıkanıklığı olan hasta veya yaralı, yeterli hava girişi mevcutsa öksürebilir, zorlukla da olsa konuşabilir. Öksürme tepkisi güçlü ise yeterli hava değişimi oluyor demektir.

Kişi, öksürme refleksi ile yabancı cisimi dışarı atmaya çalışır. Öksüren hasta veya yaralının sırtına **asla** vurulmaz, yabancı cisim daha da aşağılara kayabilir ve durumu kötüleşebilir.

Kısmi tıkanmalarda ilk yardım uygulamaları:

- Kendisinin, hasta veya yaralının güvenliğinden emin olunur.
- Yeterli hava girişi ve çıkışı mevcutsa kişi öksürmeye teşvik edilerek kendi çabasıyla yabancı cisimi atması sağlanır.
- Kişi yakından takip edilerek başka girişimde bulunulmaz.
- Yabancı cismin çıkıp çıkmadığı kontrol edilerek belirgin bir yabancı cisim yerinden çıkmış veya gevşemiş takma dişler varsa bunlar yerinden çıkarılır.
- Yabancı cisim çıkmışsa ve yeterli solunum varsa kişiye rahat bir pozisyon verilerek gözlemlenir.

Eğer yabancı cisim görülmüyorsa hasta veya yaralının durumu kötüye gidiyorsa tam tıkanma bulguları ortaya çıkmışsa tam tıkanmada ilk yardım ve acil bakım uygulamalarına geçilir.

1.3.2. Tam Tıkanmalarda İlk Yardım ve Acil Bakım

Solunum yoluna kaçan yabancı cisim tam tıkanmaya neden olabilir ya da kısmi tıkanmaya neden olan cisim ilk yardım ve acil bakım uygulamaları sırasında yerinden hareket ederek tam tıkanmaya yol açabilir. Solunum yolunun tam tıkanmasında hastanın bilinci açık ya da kapalı durumda olabilir.

Yetişkinlerde ve 1- 8 yaş çocuklarda **bilinç yerinde ise sırta vuruş ve heimlich manevrası** (abdominal- subdiyaframatik itme manevrası- karından bası) uygulanır.

1.3.2.1. Heimlich Manevrası Tekniği

Heimlich manevrası, Dr. Henry Heimlich tarafından geliştirilmiştir. Karından içe ve yukarı doğru kenetlenmiş elle yapılan basınç, akciğerleri sıkıştırarak içerdeki havanın dışarı itilmesini ve soluk yolunu tıkayan cismin de yukarı (ağza) doğru sürüklenmesini sağlar. Birkaç tekrar sonrası cisim tamamen atılabilir.

- Kendisinin, hasta veya yaralının güvenliğinden emin olunur.
- Hasta veya yaralının omuzlarına hafifçe dokunup “iyi misiniz?” diye sorularak bilinci kontrol edilir. Hastanın duruşu, ellerini boğazına götürmesi gözlemlenerek bilgi edinilebilir.
- Ağız içi kontrolü yapılır, görünen ve alınabilecek durumda cisim varsa tek hamlede alınır.
- Hasta veya yaralının arkasına geçilir. 1- 8 yaş çocukların boyuna göre diz üstü veya ayakta durulur.

Resim 1.2: 1-8 yaş çocuklarda çocuğun boyuna göre pozisyon alınabilir

- Bir el ile hastayı destekleyerek öne doğru eğilmesi söylenir. Bu pozisyon tıkanmaya neden olan cismin hava yolundan ağza doğru kaymasını ve kolaylıkla dışarı atılmasını sağlar.

Resim 1.3: Hastanın öne doğru eğilmesi

- Diğer elin topuk kısmıyla kürek kemiklerinin arasına beş kez kuvvetlice vurularak yabancı cisim yerinden hareket ettirilmeye çalışılır.

Resim 1.4: Sırta vurma tekniği

- Yabancı cismin bu beş vuruşun etkisiyle ağza gelip gelmediği kontrol edilir.
- Sırta vuruşun ardından yabancı cisim çıkarma çabaları başarılı olmamışsa heimlich manevrası uygulanır.
- Her iki kol ile hastanın arkasından sarılarak gövdesi kavranır.

- Bir el, başparmak içte kalacak şekilde yumruk yapılır. Yumruk yapılan elin başparmak tarafı göbek çukuru ile ksifoid çıkıntının arasına yerleştirilir.

Resim 1.5: Yumruk yapılan elin yerleştirilmesi

- Diğer el ile yumruk yapılan el kavranır.
- Kuvvetli bir şekilde arkaya ve yukarı doğru beş kez basınç uygulanır.

Resim 1.6: Heimlich manevrası

- Yabancı cismin bu beş basıncın etkisiyle çıkıp çıkmadığı kontrol edilir.
- Tıkanma yaşayan kişide, beş kez sırt vuruş ve beş kez heimlich manevrası uygulamasına yabancı cisim çıkana kadar devam edilir.
- Yabancı cisim çıkmışsa ve yeterli solunumu varsa hasta rahat bir pozisyona alınır (ortopne, fowler, koma pozisyonu vb.).

- **İleri dönem hamilelerde ve aşırı kilolu kişilerde** yabancı cisme bağlı solunum yolu tıkanması gelişmişse eller göğüs kemiğinin alt yarısına yerleştirilerek baskı uygulanır. Karına baskı etkili değildir ya da hamilelikte bebeğe zarar verebilir.

Resim 1.7: Hamilelerde göğse baskı uygulaması

- Eğer tam tıkanma kendinizde olursa ve etrafta kimse yoksa kendi kendinize sandalye vb. bir malzeme ile destek yaparak karın baskısı uygulayabilirsiniz.

Resim 1.8: Kendi kendine heimlich manevrası

- Yetişkinlerde ve 1- 8 yaş çocuklarda bilinç kapalı ise ya da tam tıkanmalarda ilk yardım ve acil bakım uygulamaları sırasında hastanın bilinci kapanırsa;

- Hasta, desteklenerek dikkatlice yere yatırılır (yabancı cisim çıkmassa da).

Resim 1.9: Hastada tam tıkanıklık oluşursa desteklenerek yere yatırılır

- Zaman kaybetmeden cardiyo pulmoner resüsitasyona (CPR) başlanır.

Şekil 1.1: ERC'ye göre yetişkinlerde yabancı cisim ile tıkanma tedavi algoritması

1.4. Solunum Yolu Tıkanmalarını Gidermede Dikkat Edilecek Noktalar

- 1- 8 yaş çocuklarda yabancı cisim çıkarma uygulamaları yetişkinlerde olduğu gibidir.
- Kuvvetli şekilde öksüren hasta veya yaralıya asla sırttan vurma, karından itme ve göğüsten bası yöntemleri uygulanmaz.
- Tam olmayan tıkanmalarda kişi tıkanıklık geçene ya da tam hava yolu tıkanması oluşana kadar gözlenmelidir.
- Hasta veya yaralının ağızında yabancı cisim aramak için **asla** parmak ile kör dalaş yapılmaz.

UYGULAMA FAALİYETİ

Yetişkin ve çocuklarda yabancı cisme bağlı solunum yolu tıkanmalarında ilk yardım ve acil bakım uygulayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Güvenliği sağlayınız.	➤ Kendinizin, hasta veya yaralının güvenliğinden emin olunuz.
➤ Tıkanmanın çeşidini belirleyiniz.	➤ Tam tıkanma ya da kısmi tıkanma olduğunu ayırt ediniz.
Kısmi tıkanma durumunda	
➤ Hastayı öksürmeye teşvik ediniz.	➤ Hastayı öksürmesi için cesaretlendiriniz. ➤ Kendi çabasıyla yabancı cismi atmasını sağlayınız.
➤ Kişiyi yakından takip ediniz.	➤ Başka bir girişimde bulunmayınız.
➤ Yabancı cismin çıkıp çıkmadığını kontrol ediniz.	➤ Yabancı cisim, yerinden çıkmış veya gevşemiş takma dişler varsa bunları yerinden çıkarınız. ➤ Yabancı cisim ağız içinde görülüyorsa ve alınabilecek durumda ise dikkatlice alınız. ➤ Yabancı cisim görülüyorsa hasta veya yaralının durumu kötüye gidiyorsa, tam tıkanma bulguları ortaya çıkmışsa tam tıkanmada ilk yardım ve acil bakım uygulamalarına geçiniz.
Tam tıkanma durumunda	
➤ Hastanın bilincini kontrol ediniz.	➤ Hastanın omuzlarına hafifçe dokunup “iyi misiniz” diye sorarak bilincini kontrol ediniz. ➤ Hastanın duruşunu, ellerini boğazına götürmesini gözlemleyerek bilgi edinebilirsiniz. ➤ Hasta konuşamayabilir, başını sallayarak size yanıt vermeye çalışabilir dikkatlice takip ediniz.
➤ Hasta veya yaralının arkasına geçiniz.	➤ 1- 8 yaş çocukların boyuna göre diz üstünde veya ayakta durunuz.

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bir eliniz ile hastayı desteklerken öne doğru eğilmesini söyleyiniz. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bu pozisyon ile tıkanmaya neden olan cismin hava yolundan ağza doğru kaymasını ve kolaylıkla dışarı atılmasını sağlayabilirsiniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Diğer elin topuk kısmıyla kürek kemiklerinin arasına 5 kez vurunuz. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Yabancı cismin bu 5 vuruşun etkisiyle ağza gelip gelmediğini kontrol ediniz. ➤ Yabancı cisim çıkmamışsa heimlich manevrasına geçiniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hasta veya yaralının arkasından sarılarak gövdesini kavrayınız. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Her iki kol ile hastanın karnının üst bölümünden kavrayınız. ➤ Hastanın öne doğru eğilmesini sağlayınız.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bir elinizi başparmak içte kalacak şekilde yumruk yapınız. 	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Yumruğunuzu, göbek çukuru ile ksifoid çıkıntının arasına yerleştiriniz. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İleri dönem hamilelerde ve aşırı kilolu kişilerde, ellerinizi sternumun alt yarısına yerleştiriniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Diğer eliniz ile yumruk yaptığınız elinizi kavrayınız. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Yumruğunuzu mide üzerine yerleştirmemeye dikkat ediniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Arkaya ve yukarı doğru 5 kez basınç uygulayınız. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kuvvetli bir şekilde içeri ve yukarı doğru basınç uygulayınız.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Yabancı cismin çıkıp çıkmadığını kontrol ediniz. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Cisim çıkmışsa ağız içinden dikkatli bir şekilde alarak yeterli solunumu varsa hasta veya yaralıya rahat bir pozisyon veriniz (ortopne, fowler, koma pozisyonu vb.). ➤ Cisim çıkmamışsa 5 kez sırttan vurma, 5 kez karından bası uygulamasına yabancı cisim çıkana kadar devam ediniz.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bilinç kaybı oluştuysa TYD ve İYD'ye başlayınız. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zaman kaybetmeden yabancı cisim çıkmamışsa da CPR'ye başlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Tam hava yolu tıkanması yaşayan hasta veya yaralıda, hangisi görülür?
A) Solunumu normalden güç solunuma kadar değişiklik gösterir.
B) Konuşabilir.
C) Öksürebilir.
D) Rengi siyanotiktir.
E) Soluk alırken ıslık sesi duyulur.
2. Solunum yolu kısmi olarak tıkanmış hasta veya yaralıda hangisi görülür?
A) Öksüremez.
B) Hava değişimi yetersizdir.
C) Konuşamaz.
D) Ellerini boğazına götürür.
E) Cilt rengi morarmıştır.
3. Solunumun sağlanmasında hava geçişine engel olacak şekilde solunum yolunun tıkanmasına ne ad verilir?
A) Solunumun durması
B) Solunum yetersizliği
C) Solunum yolunun travması
D) Solunum yolu tıkanıklığı
E) Solunumun değerlendirilmesi
4. Bilinci açık yetişkin veya çocukta tam tıkanma gelişmişse ilk yardımda ne yapılmalıdır?
A) Heimlich manevrası
B) Suni solunum
C) Kalp masajı
D) Oksijen tedavisi
E) Baş- çene manevrası
5. Kısmi tıkanma yaşayan hasta veya yaralıya ilk yardımda hangisi yapılmaz?
A) Sakin kalmasına yardım edilir.
B) Kör dalış yöntemi ile cisim çıkarılır.
C) Öksürmesi için teşvik edilir.
D) Hastaya dokunulmaz.
E) Tam tıkanmaya doğru gidiş var mı? Gözlemlenir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bebeklerde yabancı cisme bağlı solunum yolu tıkanmalarında ilk yardım ve acil bakım uygulayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Bebek ve yetişkinlerde solunum sisteminin anatomik farklılıklarını araştırınız.
- Bebeklerde hava yolu tıkanmalarının görülme sıklığını araştırınız.

2. BEBEKLERDE YABANCI CİSME BAĞLI SOLUNUM YOLU TIKANMALARI

Bebekler, çevrelerine karşı meraklı ve ilgilidirler. Keşfetme merakıyla ellerine geçirdikleri cisimleri ağızlarına sokmaları ve yutmaları sonucu solunum yolunda tıkanma yaşayabilirler. Solunum yolu tıkanıklığı, bebeklerde ani, beklenmeyen ölüm sebepleri arasında yer alır.

Yabancı cisim tıkanmasına bağlı ölüm oranlarını azaltmak için solunum yolu tıkanmalarını tanımak gerekir. Sağlıklı bebek ani olarak boğulur görünümünde, zor nefes alıyor ve öksürüyorsa yabancı cisimden şüphelenmelidir.

2.1. Bebeklerde Solunum Yolu Tıkanma Nedenleri

Bebeklerde gıda başta olmak üzere bilye, oyuncak, düğme, para vb. objeleri de solunum yoluna kaçırdıkları görülmektedir.

Bebeklerde solunum yolu tıkanmasına neden olan etkenler:

- Yiyeceklerin yeterli çiğnenmesi için gerekli olan molar (azı dişleri) dişlerin yokluğu
- Yutma koordinasyonunun tam olmaması
- Laringeal elevasyon ve epiglotik kapanmanın yeterince gelişmemiş olması
- Çevreyi araştırma ve objeleri ağza alarak tanıma eğilimi
- Yemek yerken konuşma, oyun oynama ve güldürme

2.3. Bebeklerde Yabancı Cisme Bağlı Tıkanmalarda İlk Yardım ve Acil Bakım

Bebeklerde yabancı cisme bağlı solunum yolu tıkanmalarında ilk yardım ve acil bakım uygulaması için öncelikle hangi çeşit tıkanma olduğunun belirlenmesi gerekir.

2.3.1. Bebeklerde Kısmi Tıkanmalarda İlk Yardım ve Acil Bakım

- Yabancı cisme bağlı kısmi hava yolu tıkanıklığında bebeğin kendi kendine solunması ve öksürmesi desteklenir. Bunun için bebek, kucağa alınıp başı yükseltilir ya da gazını çıkarıyormuş gibi omuza yaslanır ve kendi çabasıyla yabancı cisim çıkarması beklenir. Bebeğin öksürme esnasında kusarak kustuğunu aspire etmemesine dikkat edilir.
- Yabancı cismin çıkıp çıkmadığı ağız içinden kontrol edilir.
- Bebeğin ağızında yabancı cisim görülüyorsa ve alınabilecek yerde ise alınır. Cisim ilk hamlede alınamamışsa almak için zorlanmaz, çünkü cisim daha aşağıya doğru kayabilir.
- Yabancı cisim çıkmışsa ve yeterli solunum varsa bebek yan yatırılır. Gerekirse oksijen verilerek hastaneye götürülür.

Eğer yabancı cisim görülüyorsa ve bebeğin durumu kötüye gidiyorsa tam tıkanmalarda ilk yardım ve acil bakım uygulamasına geçilir.

2.3.2. Bebeklerde Tam Tıkanmalarda İlk Yardım ve Acil Bakım

Bebeklerde yabancı cisme bağlı olarak solunum yolu tam tıkanmışsa dönüşümlü olarak “Sırt Vuruşu” ve “Göğüs Basısı” yöntemi uygulanır. Bebeklerde heimlich manevrası, karaciğeri yaralayabileceği için uygulanmaz.

Bebeklerde sırt vuruşu ve göğüs basısı uygulaması aşağıdaki gibidir:

- Güvenlik sağlanır.
- Bebeğin ayak tabanına hafifçe dokunarak bilinci kontrol edilir.

Resim 2.2: Bebeklerde bilinç kontrolü

- Bebeğin bilinci yerinde ise yüzüstü pozisyonda ön kol üzerine yatırılır. Baş, başparmak ve diğer parmakların boynu desteklemesi ile öne doğru eğilir. Bebeğin başı desteklenerek vücuttan aşağıda ve gergin olması sağlanır. Bu pozisyon yerçekiminin yardımı ile yabancı cismin kolaylıkla dışarı atılmasını sağlamak için verilir. Bebeğin boğazına bastırmamaya dikkat edilmelidir.

Resim 2.3: Bebeğe, ön kol üzerinde yüzüstü pozisyon verilmesi

- Bebeğin yerleştirildiği kol, bacağı yaslanarak destek sağlanmalıdır.
- Bebek bu pozisyonda iken elin topuk kısmıyla skapulalar arasına çok hafif olmayacak şekilde beş kez vurulur. Vuruşlar yukarıdan aşağıya doğru yapılır.

Resim 2.4: Bebeklerde sırta vuruş tekniği

- Bebek, diğer kolun üzerine sırt üstü ve başı hafif aşağı gelecek şekilde tek hamlede çevrilir. Çevirme işlemi sırasında sırt vuruşu yapan el, bebeğin başının arkasına yerleştirilerek baş desteklenir.

Resim 2.5: Bebeğin iki kol arasındayken sırtüstü pozisyona çevrilmesi

- Sırtüstü pozisyonda ve başı aşağıda olacak şekilde kola yatırılan bebeğin başı, arkadan el ile desteklenir. Bebeğin yatırıldığı kol, bacağa yaslanarak destek alınır. Yabancı cisim çıkmış mı bakılır, görülüyorsa bir hamlede alınır.

Resim 2.6: Yabancı cisim kontrolü

- Yabancı cisim çıkmamışsa sternum üzerinde kalp masajı yapılan noktaya iki parmakla beş kez aşağıya ve ileriye doğru bası uygulanır. Her saniyede bir bası yapılmalıdır.

Resim 2.7: Göğse bası uygulaması

- Yabancı cismin çıkıp çıkmadığı kontrol edilir.
- Yabancı cisim çıkana kadar 5 sırtta vurma, 5 göğüs basısı işlemine dönüşümlü olarak devam edilir.
- Yabancı cisim kontrolü ve çıkarma işleminde **asla** kör dalış yöntemi uygulanmaz.
- Yabancı cisim çıkmışsa ve yeterli solunumu varsa bebek yan yatırılır.

Bebeğin **bilinci kapalı ise** ya da tam tıkanmalarda ilk yardım ve acil bakım uygulamaları sırasında bebeğin **bilinci kapanırsa**;

- Bebek, desteklenerek dikkatlice yere yatırılır (yabancı cisim çıkmasa da).
- Zaman kaybetmeden kardiyopulmoner resüsitasyona (CPR) başlanır.

Yabancı cisimle tıkanma belirtileri astım, krup ve epiglottit gibi hastalıkların belirtileri ile benzerlik gösterebilir. Enfeksiyon söz konusu ise yabancı cisim çıkarmada uygulanan işlemler yararsız ve tehlikeli olabilir ayrıca acil tedaviyi geciktirir. Bu durumda olan beklere zaman kaybetmeden oksijen verilmeli ve hastaneye nakli sağlanmalıdır.

Şekil 2.1: ERC'ye göre bebeklerde yabancı cisim ile tıkanma tedavi algoritması

UYGULAMA FAALİYETİ

Bebeklerde yabancı cisme bağlı solunum yolu tıkanmalarında ilk yardım ve acil bakım uygulayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Güvenliği sağlayınız.	➤ Kendinizin, hasta veya yaralının güvenliğinden emin olunuz.
➤ Tıkanmanın çeşidini belirleyiniz.	➤ Tam tıkanma ya da kısmi tıkanma olduğunu ayırt ediniz.
Kısmi tıkanma durumunda	
➤ Bebeği, kucağınıza alarak başını yükseltiniz ya da gazını çıkarıyormuş gibi omzunuza yaslayınız.	➤ Bebeğin kendi kendine solumasını ve öksürmesini destekleyiniz. ➤ Bebeğin kendi çabasıyla yabancı cismi çıkarmasını bekleyiniz. ➤ Bebeğin öksürme esnasında kusarak tekrar aspire etmemesine dikkat ediniz.
➤ Yabancı cismin çıkıp çıkmadığını ağız içinden kontrol ediniz.	➤ Yabancı cisim görülüyorsa ve alınabilecek yerde ise alınız. ➤ Cisim ilk hamlede alınamamışsa almak için zorlamayınız çünkü cisim daha aşağıya doğru kayabilir. ➤ Yabancı cisim çıkmışsa ve yeterli solunum varsa bebeği yan yatırınız.
Tam tıkanma durumunda	
➤ Bebeğin bilinç kontrolünü yapınız.	➤ Bebeğin ayak tabanına hafifçe dokununuz.
➤ Bebeği yüzüstü pozisyonda ön kol üzerine yatırınız.	➤ Bebeğin başını destekleyerek vücuttan hafifçe aşağıda olmasını sağlayınız. ➤ Bebeğin başını ve alt çenesini aşağıdan desteklerken boğazına bastırmayınız.
➤ Bebeği yatırdığınız kolunuzu bacağınıza yaslayınız.	➤ Bacağınızdan destek alınız.
➤ Bebeğin skapulalarının arasına 5 kez vurunuz.	➤ Elinizin topuk kısmıyla çok hafif olmayacak şekilde vurunuz.
➤ Bebeği diğer kol üzerine sırtüstü, başı elle tutarak çeviriniz.	➤ Çevirme işlemi sırasında sırt vuruşu yapan elinizi bebeğin başının arkasına yerleştirerek başına destek sağlayınız.

<p>➤ Bebeği yatırdığınız kolunuzu bacağına yaslayınız.</p>	<p>➤ Bacağından destek alınız.</p>
<p>➤ Yabancı cismin çıkıp çıkmadığını ağız içinden kontrol ediniz.</p>	<p>➤ Yabancı cisim görüyorsanız tek hamlede almaya çalışınız. ➤ Yabancı cisim çıkmamışsa göğüsten bası uygulamasına geçiniz.</p>
<p>➤ Sternum üzerinde kalp masajı yapılan noktaya iki parmakla 5 kez aşağıya ve ileriye doğru basınç uygulayınız.</p>	<p>➤ Bası uygulayacağınız bölgeyi dikkatlice tespit ediniz. ➤ Saniyede bir bası uygulayınız.</p>
<p>➤ Yabancı cismin çıkıp çıkmadığını kontrol ediniz.</p>	<p>➤ Yabancı cisim çıkmamışsa sırttan vurma ve göğüsten bası uygulamasına dönüşümlü olarak yabancı cisim çıkana kadar devam ediniz. ➤ Yabancı cisim çıkarmak için asla kör dalış yöntemi uygulamayınız.</p>
<p>➤ Bilinç kaybı oluştuysa TYD ve İYD'ye başlayınız.</p>	<p>➤ Zaman kaybetmeden CPR'ye başlayınız.</p>

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Kısmi tıkanıklık yaşayan bebeklerde hangisi yapılmaz?
A) Başı yükseltilir.
B) Skapulalar arasına beş kez vurulur.
C) Öksürmesi desteklenir.
D) Solunumu gözlemlenir.
E) Başı omuza yaslanır.
2. Aşağıdakilerden hangisi, tam tıkanma belirtisidir?
A) Ses yokluğu
B) Öğürme
C) Korkuyu heyecanı ve paniği ifade eden hareketler
D) Ağlama
E) Öksürük
3. Bebeklerde abdominal bası yöntemi neden uygulanmaz?
A) Sternum kırığı meydana gelebilir.
B) Karaciğer yaralanması gelişebilir.
C) Kosta kırığı meydana gelebilir.
D) Mide regüjitasyonu oluşturabilir.
E) Abdominal hassasiyet oluşabilir.
4. Aşağıdakilerden hangisi, bebeklerde yabancı cismi çıkarmada uygulanmaz?
A) Sırtta vuruş
B) Göğse bası
C) Ağızda görünen cismin tek hamlede alınması
D) Kör dalış yöntemi
E) Bilinç kontrolü

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme” ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Hamile ve aşırı şişman kişilerde Heimlich manevrası kalp masajı yapılan bölgeye..... şeklinde uygulanır.
2. Yetişkinlerde yabancı cisim çıkana kadar ..... ve abdominal bası uygulamalarına devam edilir.
3. Heimlich manevrası uygulayan ATT ellerini ..... İle ..... çıkıntı arasındaki bölgeye yerleştirir.
4. Kısmi tıkanma yaşayan bebek öksürdüğü sürece .....etmeye gerek yoktur.
5. Kol üzerine yüzüstü yatırılan bebeğin .....ve .....desteklenmelidir.

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

6. ( ) Hastada veya yaralıda bilinç kapanmadan Temel Yaşam Desteğine başlanmaz.
7. ( ) Bilinci kapalı hastada sırtüstü yatar pozisyonda “Karından Bası” tekniği uygulanır.
8. ( ) Hamile ve aşırı kilolu kişilerde “karından bası” yöntemi uygulanmaz çünkü karaciğer yaralanmasına neden olur.
9. ( ) Yabancı cisim hastanın ağız içinde görülüyorsa tek hamlede alınmalıdır.
10. ( ) Bebeklere göğüs basısı uygularken boyun ve baş kısmı, üzerine yatırılan elle desteklenmelidir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ 1'İN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	D
4	A
5	B

ÖĞRENME FAALİYETİ 2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	B
2	A
3	B
4	D

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	göğüs basısı
2	sırtan vuruş
3	göbek çukuru/ ksifoid
4	müdahale
5	çenesini/ başını
6	Doğru
7	Yanlış
8	Yanlış
9	Doğru
10	Doğru

KAYNAKÇA

- DEMİR Gönül, Nuray BİNGÖL, Sacide KARAGÖZ, **İlk Yardım Kaynak Kitabı**, Türk Hava Kurumu Matbaası, Ankara, 2007.
- EGE Rıdvan, **Kaza Hastalık ve Yaralanmalarda İlk ve Acil Yardım**, 3. Baskı, Türk Hava Kurumu, Ankara, 1999.
- Sağlık Bakanlığı, **Acil Hekimliği Sertifika Programı Temel Eğitim Kitabı**, Sağlık Bakanlığı Yayın No: 692, Onur Matbaacılık, Ankara, 2006.
- Sağlık Bakanlığı, **Hemşire Tekniker ve Teknisyenlere Yönelik Travma Resüsitasyon Kursu**, Kuban Matbaacılık Yayıncılık, Ankara, Mayıs 2008.
- Sağlık Bakanlığı, **Çocuklarda İleri yaşam Desteği Programı**, 4. Baskı, Ünal Ofset Matbaacılık, Ankara, 2008.
- SÜZEN L. Bikem, Hacer İNAN, **İlk Yardım**, Birol Basın Yayın Dağıtım ve Ticaret Ltd. Şti, 2003- 2004.
- Türkiye Kızılay Derneği, **İlk yardım El Kitabı**, 5. Baskı, Yorum Matbaacılık. Ankara, 2008.
- TÜRKEŞ M. Cem, Ümit ÖZCAN, **İlk Yardım Eğitimi**, Alfa Akademi Ltd. Şti., İstanbul, 2005.
- UÇAN Eyüp Sabri, Semra ÇELİKLİ, N. ÜSTÜNKARLI BARIŞ, Gürkan ERSOY, **Paramedik (Acil Ambulans Bakım ve Teknikerleri İçin)** 1. Baskı, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Yayını, İzmir, 2007.
- www.lokman.cu.edu.tr
- www.tatep.org.tr
- www.tip.cumhuriyet.edu.tr
- www.uludag.edu.tr